

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
egész évre 10 K, fél évre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyesületi tagok és közéleti előjárók egész évre 8 K, tanítók, közéleti és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon Egy példány 10 fillér.

Telefon

FŐSZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

FELELŐ SZERKESZTŐ:

DERÉKI ANTAL

FŐMUNKATÁRS:

FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árúak szerinti. Nyit-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10.489. szám.

LEVÉL

egy székely Nagyasszonyról.

Nagyságos Asszonyom!

Egy rövidke hír járta be legközelebb a lapokat; e rövidke hirben egy egész világ, egy gyönyörűsége szép élet tárul fel előttünk... Olyan világ, mely kerülte a fényt, a feltűnést és mégis annyi jóságot sugározott ki, hogy nem kerülhette el a királyi kegy kitüntetését.

A rövidke hír így hangzik:

„A király *Kelemen Lajosné* szül. *Zathureczky Bertának*, a sepsiszentgyörgyi nőegylet elnöknőjének, a közjótékonyág terén szerzett érdemei elismerésül a koronás érdemkeresztet adományozta.”

Emlékszik-e még, nagyságos asszonyom, mikor — nem is olyan régen, — a székelyudvarhelyi társadalmi viszonyokat elborult lélekkel szomorú bírálattunk tárgyává tettük? Emlékszik-e, hogy akkor én jogosult panaszommal rámutattam arra a kétségbeesítő igazságra, hogy nálunk a társadalomban hiányzik egy vezető egyéniség, a ki magas, lelki tulajdonságaival, szellemi fölényével, jósággal párosult emberszeretettel maga köré tudná gyűjteni azokat az elemeket, a kikkel egyetértve, együttműködve, meg tudná törni, le tudná rombolni azokat a válaszfalakat, melyek a mi társadalmunkat, úgy a politika, mint a megyei és városi ügyek, valamint a jótékony és ember-szeretettel terén oly szigorúan elválasztják egymástól; melyek ridegen és kérlelhetetlenül határvonalat vonnak ember és ember között, ur és polgár között?...

Emlékszik-e nagyságos Asszonyom, milyen benső meggyőződéssel, szinte zokogó-fájó hangon panaszoltam, hogy a társadalomnak ez a merevsége, most már a gyermekeknél is szomorúan tapasztalható, a kik a gögöt és lenézést már a családi körből az iskolákba vonzsolják, és az otthonban megmérgezett lelkekkel, már az iskolában is huzódognak véznább és foszlányosabb ruháskákba bujtattott, apró társaitól, a helyett, hogy azokkal megmaradt uszonájuk morzsáit jóllelően megosztanák?

Emlékszik-e, hogy példának épen azt a Nagyasszonyt, *Kelemenné Zathureczky Bertát* állítottam oda, a kinek nagyműveltségű lelkülete, anyagi jósága, mindenre kiterjedő nagy és magas emberszeretete nemcsak

Sepsiszentgyörgy városának, de egész Háromszék megyének társadalmi rétegeit, szeretetének kiözönlő melegével tartja összeforrasztva.

A társadalmom hálája már rég Glóriát font a homloka köré és most a királyi kegy olyan érdemet tüntetett ki, minőt mi gyarló halandók, minden hálánkkal sem tudnánk eléggé megjutalmazni.

Hallottam akkor ellenvetéseket: „könnyű volt neki, mert *gazdagsága* megadta a módot a jótékony-sághoz”.

Nagy tévedés ez; *Zathureczky Berthát* nem a *gazdagsága* tette jóvá, hanem a *jósága* *gazdaggá*. Lelkének minden kincsét az emberiség szolgálatába állította; tette pedig ezt oly önzetlenül, olyan csendben, a feltűnési hiúság legparányibb szándéka nélkül, hogy a legtöbb esetben az illetők, — a szegények, árvák, özvegyek és elhagyottak még a köszönetüket se róhatták le, mert nem tudták, hogy kiből találták jótékony angyalukat.

Szeméből a jóság sugárzik; ajkáról a vigasz és részvét hangzik; férjének hűséges munkatársa, háza tájékának gondos asszonya; az árvák és özvegyek, a társadalom páriáinak részvételre vigasztalója; az egész város, az egész megye becézett kedvence; az ottani társadalom legerősebb oszlopa.

Mindenre jut és mindenre marad még ideje... Mikor művészi ihlettségével a zongorájához ül, melyből azokat az Erdélyi határain túl is messze szárnyra kelő gyönyörű dalait kiváltja, — mikor egyszerű, minden fényűzést kerülő székely szöttekéből páratlan izléssel diszitett szalonjában ül, abban a szalonban, melynek nemcsak butorai, de még az ablakfüggönyei, sőt az urnóján levő székely varratos háziköntös is, a székely ipar becsülését és haladását hirdeti, és körülte csoportosulnak az egész város asszonyai, leányai — minden személy és foglalkozás válogatása nélkül, — és ő azokat nemcsak a magasabb zenére, de az általános jótékony-ságra és emberszeretetre is oktatja, vagy midőn egy egész héten át, naponként a kórházban sinlődő szegény betegeket meglátogatja, azokat a szenvedőket, akiknek kivüle senkijök sincsen, akikre a vigasz mint gyógyító balzsam hat — akkor domborodik ki ennek a magyar, ennek e tetőtől talpig székely

Nagyasszonynak valódi egyénisége mint a székely társadalom *Nemtője!*

És midőn itt Neki — a királyi kegy mellé, — az egész székelység soha el nem enyészhető háláját tolmácsoljuk, midőn női nagysága előtt hódolattal hajtjuk meg fejünket, nem azért tesszük, hogy példás szerénységén csorbát üssünk, hanem azért, hogy minden székely nőnek követendő méltó példájával állítsuk oda, abban a világításban, melyet Ő szerénységével mindig gondosan kerülni igyekezett.

És ha példája nyomán minden megyében és minden városban csak *egy* fenkölt lelkületű, jótékony szívű, a székely erkölcsök és székely társadalom iránt érdeklődő nőalak kiválna, ha a mi hölgyeink is nem a fényűzésben, a zsurozásban, tenniszésben, korcsolyázásban és legyünk csak ösztöntek, kicsinyes pletykálkodásokban igyekeznek egymást fölülmulni, hanem megnyitnák lelkük gazdag tárházát, és elhítenék szellemi kincseiket a társadalom szellemi színvonalának emelésére, magukhoz emelnék a gyengébbeket, vigasztalják a könnyezőket és ápolják a társadalom összetartozandóságát gyöngéd szeretettel, akkor beköltözne közénk is az az áldásos egyetértés, melyet *Zathureczky Bertha*, a *székelyek Nagyasszonya* saját körében meg tudott teremteni.

Ezeket kívánta múltkorai panaszaik kiegészítésül — alkalomszerűen — elmondani kézcso-
koló hive:

Deréki Antal.

A székely kepe ügye.

Dr. Nagy György a székely kepe megváltása ügyében, a képviselőház szerdai ülésén a következő nagy érdekű interpelláció terjesztette be: T. képviselőház! Azt hiszem, hogy a magyar érzés szempontjából itt akármelyikkel bátran fel merem venni a versenyt, azt hiszem, hogyha van valaki ebben a képviselőházban, a ki a horvátoknak, illetve ezeknek a horvátoknak, a kiket pártütőknek tartok, igaz, vérbeli ellensége, az elsősorban én vagyok. Ennélfogva ha tréfának jó is az a kiáltás, hogy horvátul ne beszéljek, de nem tartom ezt összegegyeztetetőknek a magyar törvényhozásnak méltóságával, mert én a legelső alkalommal, mikor bejöttem ebbe a házba, azt mondtam, hogy ezt a házat templomnak tekintem, a melyben ihlettel, készültséggel, lelkiismerettel és tudással igyekszem megfelelni törvényhozói kötelességemnek. (Helyeslés.) S azt hiszem, hogy mikor a székely nép-

nek egy olyan erősen magyar érzésű, ezeréves dicső multu fajnak nagy és súlyos sérelmét akarom most interpelláció tárgyává tenni, akkor a legkevesebb, a mit kérhetek, az, hogy azon súlyos robotra való tekintettel, a melyet a székelység a képzés miatt szenved, megfelelő komolysággal legyenek szivesek meghallgatni interpellációm. (Helyeslés. Halljuk!)

A Székelyföldnek egyik kegyetlen, súlyos robotját, a kepet teszem interpellációm tárgyává.

A kepe történetében annak jogi természetére nézve hosszú ideig eltértek a vélemények. Egyesek azt állították, hogy a kepe személyes természetű szolgáltatás s mint ilyen állami megváltás alá nem kerülhet; de később mindinkább az a felfogás érvényesült, az a felfogás jegecesedett ki, — s ez ma már az általános felfogás az összes, a dologhoz értők között — hogy a kepe a dézsma-szolgáltatással, a papi tizeddel egyforma természetű s így az annak megváltására irányuló szabályoknak itt is érvényesülnök kell.

A törvényhozás bölcsessége 1848-ban meghozta a XIII. t.-cikket, a melynek 1. §-a parancsolólag, imperative kimondja, hogy (olvassa): „A papi tized, akár természetben, akár a természetbeni kiszolgáltatás helyett készpénzben teljesített és pedig akár közvetlenül az egyházi rendek, akár a haszonbélöröknek fizettetett, akár örökös szerződés mellett, akár királyi adomány által szerzetett, ezennel örökre megszüntetettik.”

Hasonló intézkedést tartalmaz az egyházi szolgáltatásokra nézve az erdélyi 1848: V. t.-cikk, a melynek 6. §-át lehet alkalmazni a kepe-re s az 1848. XX. t.-cikk.

A kepe eredetét kutatva, az ezzel foglalkozók 1804-ig mentek vissza kutatásukban és megállapították azt, hogy a mostani kepezési rendszer a nagyszabeni Generál Com-mandonak, Mitrovsky aláírásával 1804. szeptember 20-án kiadott rendeletén alapszik. A rendeletnek lényege az volt — s ma is így áll fenn a kepe-rendszer, — hogy minden gazda, a kinek 12 kalangya összegabonája terem, három kalangya tavaszi és három halangya őszi kepet tartozik adni, vagyis egyházi szolgáltatásban, egyházi adóban összes terményeinek, összes jövedelmének egy negyedrészt köteles szolgáltatni. Az igazságtalanság különösen abban volt, hogy a kinek 12 kalangyájánál több volt, ha százszor, ezerszer több kalangyája volt is, akkor se volt köteles többet fizetni, hogy tehát nem volt ebben az adóban progresszivitás, hanem inkább a szegény, mondhatnám a legszegényebb osztályt sújtotta, a kiknek összesen 12 kalangyájuk termelt. A rendelet értelmében az, a kinek hat kalangyájánál több, de tizenkettőnél kevesebb termelt a fele kepet fizette, gyalogszeresek pedig osporát. De nemcsak volt e teher, hanem a maga teljességében ma is fennáll.

Ez a nagy, igazságtalan, kegyetlen adózás ösidőktől fogva fennállott a Székelyföldön. Többször megkísérelték ennek az adónak eltörlé-

sét, így, hogy a történelemre, a multra visszamutassak, 1864-ben a nagyszabeni törvénytelen országgyűlésen Lászlóffy Antal indítványára elhatározták a kepe törlesztését és bizottságot küldtek ki a székelyföldi kepe tanulmányozására. A bizottság Thieman elnöke alatt megalakult, kutatásokat végzett, de szerencsétlenségére előadójul egy Trauschenfels nevezetű ember választotta meg, a ki híres volt a magyarellenes érzelmeiről és épen ezért engedett az ész felett uralkodni a szívnek, annak a szívnek, a mely tele volt magyarellenes érzelmekkel és úgy adta elő az országgyűlésnek a bizottság indítványát, hogy akkor az ő indítványa alapján nem váltották meg a székelyföldi kepeket, mert azt mondták, hogy az személyes természetű szolgáltatás, nem pedig a föld után kirovandó adó és ilyen indoklással azután a nagyszabeni országgyűlés elejtette a székely kívánság teljesítését.

En igyekeztem visszafelé történelmileg megvilágítani a kepe eredetét; annál inkább kötelességemnek tartottam ezt, mert nem tudom, hiteles-e ez az értesülés vagy sem, de azt hallottam, hogy az a bizottság, a mely megalakult volna, hogy tanulmányozza a kepe eredetét és javaslatot tegyen, épen a kepe eredetére nézve nem talált kellő tájékoztatást és, a mint hallottam, egyes lelkészekhez intézett felhívást, hogy a mennyiben a kepe eredetére vonatkozó okiratok állanak rendelkezésükre, azokat terjesszék be.

En kutatásaimat a székelyekre vonatkozó könyvekre és okiratokra alapítottam, így Dr. Connert Jánosnak a székelyek alkotmányhistoriájáról írt német nyelvű könyvére, Dózsa Elek „Erdélyi egyházi-jogtan” című könyvére, Karácsony Jánosnak több akadémiai értekezésére a székelyek eredetéről és Erdélybe való betelepüléséről Grimm János tanulmányára és kutatásaim alapján 1591-ig tudtam visszavinni a kepe eredetét.

Az 1591-iki országgyűlés meg hagyja a tizedszedőknek, hogy a székelyektől a tized módjára hajtásák be a kepeket, vagyis már 1591-ben törvényes intézkedést találunk, a mely a kepeket a tizeddel egyformán minősíti. Még nevezetesebb erre vonatkozólag a Háromszék vármegye levéltárában talált okirat, a melyből megállapítható, hogy a milkoviai püspökség területén, a hova a multban a székelység tartozott, teljesen a dézsmaszolgáltatás természetével birt a kepe, úgy vettetett ki és úgy is hajtattott fel.

Tovább menve a történelmi kutatás során, meg lehet először állapítani, hogy ezt a kepeket eleinte a hívek a maguk áldozatkészségéből ajánlották fel az egyháznak, a papnak és a kántornak és ebből az önkéntes adományozásból a későbbi hatalmak rendszert csináltak, állandósították, hogy ezáltal magukról egy jogos terhet jogtalanul áthárítsanak a különben is annyi teherrel nyomott, annyi oldalról megsarcolt népre.

A kepe megváltása kérdésében a székely egyházak mindig egyetértettek, az összes egyházaknak a papjai, a katolikus, a református, az unitárius papok és azoknak hívei egyértelműleg azon voltak, hogy a kepe végre államilag megváltassék. Klasszikus példaként a felekezeti egyetértésnek, különösen előjárt ebben az ügyben az erdélyi katolikus status, mint azt az alsziki kepelet papságának meggyőző hangja, nagy tudással szerkesztett kérvénye is bizonyítja. A status gyűlés vezérszónoka rendszeresen Pál István apátkanonok volt. A status minden egyes közgyűlésén foglalkozott a kepe kérdésével és minden alkalmat megragadott, hogy a kormány figyelmét erre a súlyos székelyföldi teherre felhívja. A legújabb idők eseményeire hivatkozva, 1905. június 19-én 1827. szám alatt kérte a miniszteriumtól

a kepe megváltását, akkor azonban a miniszterium, az akkori kormány azt a feleletet adta, hogy a kérdésben nem intézkedhetik a zavaros politikai körülmények miatt. Később, 1906. november 15-én, foglalkozott a katolikus status ezzel a kérdéssel, újra felírt a kormányhoz és az a véletlenül különös összetételű sa, hogy most egy esztendeje, 1906. december 18-án volt szíves a vallás- és közoktatásügyi miniszter ur megígérni az én december 15-én tartott beszédemre, hogy gondját fogja viselni ennek a kérdésnek, és nemcsak ígéretet tesz, hanem a legrövidebb idő alatt az akciót ebben az ügyben megindítja.

Engem a mostani felszólalásra nem is a bizalmatlanság, nem is a türelmetlenség készítetett, hanem az a körülmény, hogy nagyon súlyos a népnek a kepe-robot és a ki közvetlenül ismeri a székely nép életét, mint a hogy én ismerem, a ki nem paloták ablakain át ismertem meg a népet, hanem minden nyomorúságát együtt éltem át, szenvedtem át vele, az én véreimmel, én hálom azt a sok keserű panaszt, a mely e kérdésben elhangzik és sok száz embernek kívánságát tolmácsolom, sok kétségbeesett jankiáltásnak adok kifejezést akkor, a midőn a háborgó a fájó, a panaszos lelkek megnyugtatósa végett a miniszter urhoz interpellációt intézek.

Hogy mennyire fontos ez a kérdés és mennyire nagyjelentőségű e kérdés megoldása, ennek bizonyosságul hivatkozom arra a férfiura, a ki e kérdésben vezérnek elismerek, a ki a legtöbbet tett ezen a téren: Pál István kanonokra, a ki e kérdésben teljesen elfogulatlan, nemes szívé, nagy tudású férfiú. Ő így nyilatkozik a kepe kérdésről (olvassa): „Ez az adózási rendszer így fenntartva egészen alkalmas arra, hogy a népben a papja iránti gyűlölettel minden vallásosságot kiöljön és a papságot végleg elkieserítse. Pedig ismétlem, hogy mindent el kell követni arra, hogy a nép vallásos és abból kifolyólag erkölcsös legyen és hogy a papság az anyagiak iránti kellemetlenségektől megszabadulva, élhessen magas szentes hivatásának.

A hol tehát jogi kétely merül fel az állami megváltás illetőleg, ott lépjen előtérbe a gondolat hogy egy népnek — szegénység által a végkimerülésig jutott népnek, az ország legkeletibb határán őrtálló ősi, tiszta magyar fajnak a felemeléséről — megmentéséről van szó, annak és nem a földnek, hanem a rajta élő népnek lehet a tehermentesítéséről, hogy az magához térve, tudja tovább is kitaró hűséggel szolgálni a hazát, munkálni a magyar állam érdekeit. Igen, magának a magyar államnak az érdeke is kívánja a székely lehető tehermentesítését, indokoltá teszi a kivételes kedvezményt is, hogy képes legyen az tovább is ezen a földön maradni, mert arra szüksége van a hazának, elkerületlenül nagy szüksége.

A legnagyobb veszedelem a kepe nek abban áll, hogy elhidegült szit a pásztor és a nyáj, a lelkész és a hívő között.

Pedig t. ház, én legalább a magam szerény, egyszerű felfogásból kiindulva, az édes anya imádságos intésére, vallásos nevelkedésemre támaszkodva, a hazafisággal egyenértékűnek tartom a vallásosságot és azt tartom, hogy különösen Magyarországon e két fogalomnak, e két érzésnek össze kell fornia. Mert t. ház, a ki szereti ezt a földet, a ki hű és igaz híve ennek a hazának, annak biznia kell abban az örök Gondviselésben, a mely ezer esztendő zivatarai közepett mindig adott e hazának írókat, bölcseseket, tudósokat, államférfiakat és hadvezéreket, kik tanítsák, bátorítsák, vezessék a népet; biznia kell abban a Gondviselésben, a mely ott tündökölt Rákóczy kuruczainak kardján, a mely ott csendült meg Kossuth Lajos ajkán, a mely

vezette Petőfi lantját s a melynek hangja zugott a harangokból öntött ágyuk dörgésében.

Ezt a vallásos érzést kell erősítenünk a népben, mert t. ház, a vallás nemcsak a vigasztalásnak bölcsessége, hanem a lélek teremtő ereje is. Ha ez a vallásos érzés él, akkor van erő a népben, van erő bennünk elviselni a sors csapását, van erő hinni és bizni egy szebb jövőben, van erőnk küzdeni a nemeknek, a szépeknek, a jónak diadaláért. Van erőnk a jóságra.

Ép azért szükséges, hogy ezen nagy, súlyos terhet, a mely választafalat képez hívő és lelkész között, állami segítséggel töröljük el. Azt vethetné fel azonban valaki, hogy maguk a hívők töröljék el a kepeket, azok hozzák meg a kepe megváltásához szükséges áldozatot. Hát hiszen, ha anyagilag módjukban allana ez, szívesen megtennék. Kimentattam több ízben felszólalásaimban, hogy ott oly rosszak a gazdasági viszonyok, olyan nagy a földbirtokok megosztása, hogy a birtokok 80 százalékának 5 holdnál kevesebb földje van, azonkívül ott van a tagosítási költség, ott van az arányosítási költség, elvette tőlük az állam az erdőket és ma „fa fináncok” zárják el az erdőt a tulajdonosok elől, a legelő terméketlen és a feljavítására nincs pénz. Szóval minden téren szegénységgel találkozunk és így ettől a néptől azt ki vánni, hogy ezt a súlyos áldozatot elviselje, teljes lehetetlenség.

Azért kell sietni t. ház, a kepe megváltásával, ha a székelyen akarunk segíteni, mert bizony a nyomor napról napra többet hajt ki idegen földre, idegen szolgátságba. Szomoruan kell hallani a híreket, hogy most már nemcsak Romániába, de a távoli Amerikába vándorolnak ki, a honnan alig 5-6 százalék jön vissza, a többi ott pusztul. Így fogy a székelység, a szinmagyarság épen, mert a miniszter urnak egy esztendő előtti felszólalásában is hallottam és kiéreztem a szeretetet, a melylyel e kérdés iránt viseltetik, tisztelettel előterjesztem a székelyföldi kepe megváltás érdekében a következő interpellációt (olvassa): Interpelláció a székelyföldi kepe állami megváltása érdekében a vallás és közoktatásügyi miniszter urhoz.

1. Hajlandó-e a miniszter ur a székelyföldi kepe állami megváltására és ezáltal a székelységnek egy kegyetlen, igazságtalan súlyos robot alól való felszabadítására?

2. Hajlandó-e a kepe állami megváltásához szükséges összeget az 1908. évi költségvetésbe felvenni?

Elnök: Az interpelláció kiadatik a vallás és közoktatásügyi miniszter urnak.

Gróf Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter: T. ház! Méltóztassanak megengedni, hogy az ügy fontossága és égető természete folytán rögtön válaszoljak Nagy György t. képviselőtársamnak interpellációjára.

Előrebocsátom, hogy a legteljesebb lelki egyetértésben vagyok azokkal az igen szép fejtegetésekkel, a melyeket a t. képviselő ur a vallásosságnak és a hazafiságnak összhangjáról mondott és az a szellem, a mely őt lelkesítette ebben a felfogásban. Én bennem is ez vezet engem minden ténykedésemben, abban is, a mit az általa most felhozott ügy érdekében már eddig is tettem és legközelebb tenni szándékozom. Igenis maga a székelység olyan becses és fontos alkotó része a nemzetnek, hogy még akkor is, ha itt az osztó igazság tekintetei nem forognának fenn, az államnak segítő akciójára igényt tarthat.

Az első kérdés az, hogy hajlandó vagyok-e a székelyföldi kepe állami megváltása tekintetében a szükséges intézkedéseket megtenni. Válaszom az, a mit már egy éve is nyilatkoztam, hogy ezzel a kérdéssel igen behatóan foglalkoztam és foglalko-

zom azóta. Az első lépés, a mely feltétlenül szükséges volt, az, hogy teljesen tisztába jöjjenek a kérdés jogi természetével, mert maga t. képviselőtársam is kiemelte, hogy a mai napig a tudományban eltérő nézetek vannak ezen ügy természetéről.

Nem mondhatok végleges nézetet, mert az előmunkálatok nincsenek még teljesen befejezve, de már ma is azon nézet felé hajlom, hogy ez csakugyan a tizedhez hasonló ügy, a mikor is a dolog természete szerint más megoldás, mint annak állami megváltása nem is gondolható. Épen ezért a vallás- és közoktatásügyi és az igazságügyi miniszteriumnak kiküldöttéiből bizottság alakult, a mely nem olyan fajta tanulmányozásra lett utasítva, hogy ezek a kérdések eltemetessenek, hanem egészen precize megjelölt kérdőpontoknak tisztábazatalára és a mely működését folytatja is már. Remélem olyan időben fogja befejezni, hogy már a költségvetés tárgyalása alkalmával abban a helyzetben lesz, hogy egész határozott nézetet fejezhetek ki itt a t. házban e tekintetben. De akár így legyen a dolog, akár úgy, a kepe teher könnyítése tekintetében mindenesetre tenni kell. Még pedig erélyesen. Ha nem azon az alapon, hogy a tizedhez hasonló szolgáltatás az, hát akkor egyszerűen az 1848. évi XX. t. cikknek végrehajtásaként, a mely törvény az elviselhetetlen természetű egyházi terhektől való felszabadítást az államnak kötelességévé teszi. Ennek folytán válasszom az első kérdésre az, hogy mindenesetre és pedig nem hosszú időn belül: segíteni óhajtok ezen a bajon.

Az 1908. ik évi költségvetésben a t. képviselő urak erre vonatkozó összeget még nem fognak találni épen azért, mert a legszükségesebb előmunkálatok bár befejezésükhöz közelednek, de abban az időben, midőn az 1908. évi költségvetést összeállítottam, még befejezve nem voltak. De ha a dolog teljesen tisztába hozatott, lehet még esetleg az 1908-ik éven belül is külön törvényhozási intézkedéssel ezen segíteni, de mindenesetre legkésőbbre az 1909. évi költségvetésben remélem és hiszem: benne lesz ennek a kérdésnek a megoldása, ami a költségvetés tárgyalásával egyidejűleg fog eszközöltetni. (Helyeslés.)

Ezzel, t. képviselőház, elmondottam azt a mit a dolog mai stádiumában elmondhatok. Ismétlem, hogy bár én egy olyan közvetlen érintkezésben népünknek ezen részével nem voltam, mint t. képviselőtársam, mégis hivatali kötelességemnél és lelkiismeretemenél fogva ép oly melegen szívemen hordom ennek az ügynek igazságos, méltányos és gyors megoldását, mint maga az interpelláló t. képviselő ur. (Élénk helyeslés.)

Elnök: Az interpelláló képviselő urat illeti a szó.

Nagy György: T. képviselőház! A miniszter urnak szép és megnyugtató választát mind a magam, mind a székelység nevében köszönettel tudomásul veszem. (Helyeslés.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— Rp. Keserü labdacok, «a Böm-bölde» részére.

Sign: Hetenként egy adag.

Hires város ez a város
Ha nem esik, nem is sáros;
Készül benne a villamos
Attól lesz majd szép világos.

Ha berugunk nem kell félnünk,
Hogy oszlopba ütjük fejünk
A Tótcán majd ha járunk
Minden szemetet meglátunk.

A sötétség mind eloszlik
Szemünk elől a kőd foszlik,
A viláosság ereje
Lesz a város deficitje.

A korcsmáros fejét rázza,
Rendben ezt még se találja;
Mert a nagy viláosságba
Látszik ki jár a korcsmába...
S neki ez nem lesz hasznára...
Dr Veritás.

— **A villamos telep üzembehelyezése.** A villamos telep építése — dacára a jelenlegi nehéz vasipari viszonyoknak — befejezéséhez közeledik. A vezeték készen áll, az utcai lámpákat most rakják fel, a gépházi berendezés szintén épül. A dinamógépek e hó elején megérkeztek, a gázmotorok egyike, — a pécsi iparkiváltásról, a hol ki volt állítva és nagy aranyérmert nyert — uton van, a második gépgarnitúra pedig most van összeszerelés alatt a cég budapesti gyárában. A telep üzembehelyezését a hajtógépek késése idézte elő, melyek tengely hiányában nem voltak összeszerelhetők és kipróbálhatók. A vas- és acélgyárakban ugyanis az utolsó években napirenden volt munkás bojkottok és sztrájkok folytán, munkatorlódás támadt, mely miatt a legutóbbi időig, még a múlt évi rendelkezéseket sem dolgozhatták fel. Így történt, hogy a Ganzgyár, a vaskartellnél, ez év tavaszán, a városi szerződés megkötésekor megrendelt acéltengelyeket, csak november hó végén kapta meg. Ezek hiányában pedig a gépek nem voltak összeállíthatók és kipróbálhatók. Most aztán, az itteni építésvezetőség utánjárására, úgy segített magán, hogy az egyik gépet a pécsi iparkiváltásról visszavette, tengelyét — bár ez jelentékeny költséggel jár — az itteni viszonyoknak megfelelően átésztergálta és úgy szállítja, míg a második gépet újév táján kapjuk. Ily körülmények között, ha csak valami vis major közbe nem jön, január hóban már elektromos világításunk lesz.

Indokoltnak látjuk ennél fogva városunk közönségét figyelmeztetni, hogy a házi berendezések elkészítése iránt most már sürgősen intézkedni sziveskedjék, egyrészt azért, mivel a telep üzembehelyezése után a személyzet nagy része az üzemmel lesz elfoglalva és a házi berendezésekkel foglalkozni rá nem ér, másrészt azért, hogy a város tulajdonát képező villamos-telep, mindjárt üzembehelyezéskor, a gazdaságos üzemhez kívánatos számú lámpával rendelkezzen, harmadszorban pedig azért, mivel a telep üzembehelyezése után csatlakozó megrendelők, a hálózat-hoz való csatlakozás költségeit külön kell hogy megfizessék, míg az most még a város számlájára, díjtalanul eszközöltetik.

— **Városi közgyűlés** volt Gottárd János polgármester elnöklésével pénteken d. u. 3 órakor. A jövő évi költségvetés végösszegét módosították, még pedig olyképen, hogy nem 53, hanem 63 százalék pótdadót kell fizessünk a jövő esztendőben. A közmunka-összeírást jóváhagyva, elfogadták az önkéntes tűzoltók 3708 koronás költségvetését, melynek fedezetére a megváltási díjakat mérsékelten emelni fogják, jövőre pedig két-három városi fogatot szereznek be s ennek tervezete előterjesztésére a tanácsot utasították. A főrealiskola előtt levő személgyűjtő és piszokfogó területeknek 800 K-ért a kincstárnak való eladását 30 nap múlva tartandó közgyűlés elé utalták. Az iskolaszék előterjesztését mellőzve, Blájer Balázs és Lőrinczy Béla tanítóknak 290—200 K tiszteletdíjat szavaztak meg a többlet tanításért. Az államvasutak és a város között a villamos vezeték ügyében létrejött szerződést jóváhagyták és a Gyarmathy József által birt. taxás ház megvétele elhatározták. A városi adóhivatalhoz egy díjnoki áliást rendszeresítettek. Tudomásul vették a városi virilisek névsorát és elfogadták a falragaszokra vonatkozó szabályrendeletet. Végül pedig tudomásul véve a november havi pénztárvizsgálat jegyzőkönyvét, Martinovits

Szilárd és János városi illetőségét megállapították. Több tárgy nem lévén, a hitelesítő közgyűlést hétfőn délutánra kitűzve, a gyűlés végződött.

— **A helybéli postahivatal** ezúton értesíti a város közönségét, hogy a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a mai, azaz vasárnap, dec. 22-iki munkaszünetet felfüggesztette és így ma rendes hétköznapi szolgálatot tartanak a postahivatalnál.

— **Az elemi iskolák bezárása.** Városunk területén járványszerűen fellépett a kanyaró, minek következtében dec. 19-étől január 8-ig az elemi iskolák bezárattak.

— **Köszönetnyilvánítás.** A megyei muzeum részére következő újabb adományok érkeztek: 1. Szöllősi Sámuel urtól részben régi római, részben újabbkori európai államok külföldi ezüstpénzeiből 21 darab. 2. Ferenczy Gyula ny. árvaszéki urtól 1 darab milleniumi bronz érem. 3. Betegh Pál urtól 1 darab karzati belépő és egy darab sip. Adományozó uraknak, az egyesület nevében, ez uton is köszönetet mondok. Molnár Károly muz. ig.

— **Karácsonyi fillérestélyét** a polgári önképző és segélyező egyesület a Koronkay-féle vendéglőben tartja meg.

— **A helybéli jótékony Nőegyesület** 1908 január 15-én, szerdán d. u. 2 órakor, a varmegyeháza kis termében rendes évi közgyűlést tart melyre a tagokat tisztelettel meghívja az elnökség.

— **A Szent Antai estélyek** rendezőbizottsága ezen évad II. estélyét folyó hó 27-én karácsony harmadik ünnepén tartja a róm. kath. főgimnázium tornacsarnokában következő műsorral: 1. Ének Szent Antalhoz, előadja Szabó Antal. 2. Melodráma „Szent Cecilia saruja“, szavalja Balassy Juliska, zongorán kíséri Gergely Ilonka, harmoniumon Szabó Antal, hegedűn Déssy Lajos káplán. 3. Szabad előadást tart Dr. Paál Árpád. 4. Énekel ifj. Szemerjai Károlyné, kiseri Bakó Katalin. 5. Szabad előadást tart Szabó János főgimnáziumi hittanár. 6. Hegedűn játszik Déssy Lajos káplán. 7. Szavalt: „Az árva“, irta és szavalja Fábrián Károly. Kezdeté este 7 órakor.

— **Iskolalátogatás.** Vig Albert kir. tanácsos, országos iparoktatási főigazgató f. hó 17. és 18-án a helybéli m. kir. állami kő és agyagipari szakiskolát hivatalosan meglátogatta és ez alkalommal az intézet működését, valamint ügymenetét megvizsgálva, mindent a legnagyobb rendben talált és úgy az intézet igazgatójának, mint tanárainak őszinte elismerését fejezte ki a tapasztaltak felett.

— **„A napraforgó“** című énekes népsziműből, mely — mint már megírtuk, a jövő év január hó 5-én kerül színre a Munkások Rókkant- és Nyugdíjgyűlése javára a Budapest-szálloda színháztermében, a próbák Dereki Antal rendezése mellett már javában folynak; a műkedvelő szereplők nagy ambícióval tanulják kitűnő szerepeiket és az eddigi előjelek után biztos kilátás van rá, hogy ez az előadás is, a tavalyihoz hasonló nagy sikert fog aratni. A darab énekeszeit Paál Sándor énekező nagy szorgalommal tanítja.

— **Dr. Bartók György halála.** Dr. Bartók György, az erdélyi reformátusok püspöke egészen váratlanul, dec. hó 20-án 62 éves korában meghalt. Halála nemcsak szeretett családját borította gyászba, hanem az egész kerületet, melynek vezetését nyolc évi püspöksége alatt, rendkívüli nagy előrelátással és tapintattal vezette. Püspöknek, Szász Domokos halála után, 1899. ápr. havában választották meg. Azt megelőzőleg szászvárosi pap és egyházközségi főjegyző volt. Sokoldalú püspöki mun-

kássága mellett mindig szakított időt arra is, hogy a tudományos irodalommal is foglalkozzék. Számos bölcsészeti és theologiai munkát írt. Mint püspök rendkívül pontos, kötelességtudó és munkásember volt. Halála váratlanul jött, mert még azt megelőző napokon is folyton dolgozott, ámbár látszott rajta, hogy a betegség csiréit magában hordozza. Temetése ma, vasárnap d. e. 11 órakor történik meg Kolozsváron.

— **Házasság.** Tóth Lajos folyó hó 26-án tartja esküvőjét özv. Diénes Lajosné szül. Kovács Terézia kedves leányával Terézkevel Kézdivásárhelyen. Tartós boldogságot kívánunk a szép frigyhez.

— **Halálozások.** Özv. Bencze Jánosné szül. Benedek Rozália életének 85-ik évében, súlyos betegsége után folyó hó 17-én este 9 órakor jobblétre szenderült. Hült tetemei e hó 19-én délután fél 3 órakor helyeztetek örök nyugalomra. Béke lengjen porai felett.

Molnár Lőrinc, a sepsiszentgyörgyi Mikó-kollegium tanára életének 41-ik évében elhunyt.

— **Járvány a Székelyföldön.** Erdővidékről írják lapunknak, hogy Székelyszáldobos községben rémitő járvány pusztít, mely különösen az ártatlan gyermekek köréből szedi áldozatait nagy számban. A megrémült nép kétségbeesetten és védtelenül áll a difteritisz és vörhenyvel szemben. Az elhalt áldozatokat, haláluk után két óra alatt eltemetik pap és kántornélkül és csak temetés után a templomban végzik el a szokásos gyászszertartást. Miután városunkban is feltűnően sok a vörhenyben megbetegedett gyermekek száma, ezúttal figyelmeztetjük a szülőket, hogy ott, a hol több gyermek is van a háznál, azonnal különítsék el a beteget, nehogy a baj még jobban elharapózzék.

Kiadja: Betegh Pál újságkiadó intézete.

Vérszegénységet

rendkívül gyorsan gyógyít a SCOTT-féle Emulsió és az ezen betegségből származó kedélytelenséget, csüggedést és gyengeséget is elhárítja. Az a jó hírnév, melyet a SCOTT-féle Emulsió kivívott magának, különösen

vérszegénység

eseteiben, azon alapszik, hogy annak elkészítéséhez azokat a legfinomabb szereket használják, melyek pénzért egyáltalában beszerezhetők s amelyeket sok évi tapasztalat alapján tudtak felismerni, továbbá, hogy ezen alkotrészek a sajátos SCOTT-féle eljárás által izletes, könnyen emészthető Emulsióvá dolgoztatnak fel. Ennek eredménye ezen készítmény, melynek tápereje felülmulhatatlan.

— **Egy eredeti üveg ára 2 korona 50 f.** Kapható a gyógyszerárakban.

Kapható a gyógyszerárakban.

Eladó üzlet lakással.
Udvarhelyvármegye egyik legtekintélyesebb községében 3 szobás kőház, melyhez konyha, udvartér, 2 pince, valamint ialmelési joggal bíró kútvíz forrási tisztelettel 2 szobával, konyhával és pincével s más hozzártásokkal 14,000 koronáért együttesen eladó. Cím e lap kiadóhivatalában.

BOR!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Szolgának havi fizetéssel egy jóra való, szorgalmas egyérett azonnal felveszek. Cím e lap kiadóhivatalában.

11971—907. tkv. szám.

HIRDETMEYNY.

A m. kir. igazságügym. az 1906. évi jul. 6-án 14114—906. szám a. elrendelte, hogy a székelyudvarhelyi kir. törvényszék, mint telekkönyvi hatóságához tartozó *Bogárfalva* község telekjegyzőkönyvébe felvett mind azon ingatlanokra nézve, melyekre az 1886. évi 29. t. c. 1889. évi 38. t. c. és 1891. évi 16. t. c. cikkek és tényleges birtokos tulajdonjogának bejegyzését rendelik, az 1892. évi 29. t. cikkben szabályozott eljárás a tkvi bejegyzések helyesbítésével kapcsolatosan foganatosíttassék.

E célból a helyszíni eljárás *Bogárfalva* községében 1908. évi január hó 23-án fog kezdődni

Ennélfogva felhívattak:

1. mindazok, kik a telekkönyvekben előforduló bejegyzésekre nézve okadatolt előterjesztést kívánnak tenni, a kiküldött bizottság előtt a kitűzött határnapon kezdődő eljárás folyama alatt jelenjenek meg és az előterjesztéseiket igazoló esetleges okirataikat mutassák fel.

2. mindazok, kik valamely ingatlanhoz tulajdonjogot tartanak, de telekkönyvi bekebelezésre alkalmas okirataik nincsenek, hogy az átírássra az 1886. évi XXIX. t. c. 15. §-ai és az 1889. évi XXXVIII. t. c. 5. §. 7. és 9. §-ai értelmében szükséges adatokat megszerezni iparkodjanak és azokkal igényeiket a kiküldött előtt igazolják, avagy oda hassanak, hogy az átruházó telekkönyvi tulajdonos az átruházás létrejöttét a kiküldött előtt élő szóval ismerje el és a tulajdonjog bekebelezésére engedélyt nyilvánítsa, mert különben ez uton jogait nem érvényesíthetik és a bélyeg és illeték elengedési kedvezményétől is elesnek; és

3. továbbá mindazok, kiknek tényleg már megszűnt követelésekre vonatkozó zálogjog vagy megszűnt egyéb jog van nyilvankönyvileg bejegyezve, ugyszintén az ily bejegyzésekkel terhelt ingatlanok tulajdonosai, hogy a bejegyzett jognak törlesztés kérelmezzenek, illetve, hogy a törlési engedély nyilvánítsa végett a kiküldött előtt jelenjenek meg, mert ellen esetben a bélyegmentesség kedvezményétől elesnek.

A székelyudvarhelyi kir. törvényszék telekkönyvi hatósága.

Székelyudvarhely, 1907. dec. 10.

BARDOZ ÁRPÁD,
kir. tszéki albiró.

Gróf Roon-féle lábatlani Cementgyár állandó nagy raktára páratlan jó minőségű román és porland cementből zsákok és hordókban legolcsóbb árakban
Gyertyánffy J. fiai vasnagykereskedésében Székelyudvarhelyen.

Védjegy: „Horgony”

A Liniment. Capsici comp., a Horgony-Pain-Expeller

egy régiónak bizonyult hásiász, mely már sok év óta legjobb fájdalomcsillapító szernek bizonyult köszvénynél, oszónál és meghűléseknél, bedörzsölésével söléskeppen használva.

Figyelmeztetés. Silány hamisítványok miatt bevásárláskor óvatosak legyünk és csak olyan üveget fogadjunk el, mely a „Horgony” védjegyvel és a Richter cégjegyzéssel ellátott dobozba van csomagolva. Ára üvegekben K-80, K1.40 és K2.- és ügyszólván minden gyógyszerárban kapható. — Főraktár: Török Izsák gyógyszerésznél, Budapest. Dr. Richter gyógyszerháza az „Arany oroszlánhoz”, Prágában, Elisabethstrasse 5 neu. Mindennapi szétküldés.

Képes levelezőlapok, finom hazai levélpapírokok dobozokban és doboz nélkül nagy választékban kaphatók

BETEGH PÁL
 könyv-, zenemű- és papírkereskedésében Székelyudvarhelyt
 Névjegyek izléses kivitelben készíttetnek

Birtokfelosztás

A katolikus egyház tulajdonát képező és a külső Kossuth-utca, Budváruat és Sóstüredőut közti levő 4 holdas birtok két-háromszáz négyszögöles parcellákban eladatik. Ár négyszögölenként 6-tól 12 koronáig. Érdeklődők a felosztási tervet és feltételeket Dr. Várentsik Ferenc ügyvédi irodájában megtekinthetik. A nyilvános magánárverés utján való eladás vasárnap

december 29-én d. u. 2 órakor

a helyszínén történik.

Barts A.

női pipere, kézi munka és rövidáru üzlete
 SZÉKELYUDVARHELYT.

T. c.

Van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására hozni, hogy Székelyudvarhelyt, a reform. kollegium épületébe új női pipere, kézi munka és rövidáru üzletet nyitottam.

A n. é. közönség szives pártfogását kérve, vagyok kész szolgálattal:

Barts A.

Alkalmos karácsonyi tárgyak.

Van szerencsém a n. é. közönség becses figyelmét felhívni 12 év óta fennálló

ÓRÁS ÜZLETEMRE.

Üzletemben készletben tartok mindenféle órát a legegyszerűbbtől a legmodernebb óráig, melyek csakis elsőrendű gyártmányok és így egész nyugodtan merem a n. é. közönség b. rendelkezésére bocsátani a legjutányosabb árban.

Minden nálam vásárolt óráért 5 évi kezességzt vállalom, javításokat gyorsan és pontosan eszközölök felelősség mellett. Kérem a n. é. közönséget becses bizalmával továbbra is megtisztelni. Tisztelettel maradtam

Szörger Ferenc órás
 a ref. kollegiummal szemben.

HÖLGYEIM!

Csak egyszer, próbaképpen rendeljék meg a csodahatású szépítő szert, a dr. Biró-féle **HAVASI GYOPÁR-CRÉMET**, és meg fognak róla győződni, hogy ezen csodaszert azonnal eltávolít szepőt, májfoltot, mindenféle tisztátalanságot az arcról és a bőrnék gyönyörű üdéséget, fiataloságot kölcsönöz. Nagy tégely 1 korona, próbatégely 70 fillér.

Verszegénység, étvágytalanság, idegesség gyógyítására a leghatásosabb készítmény a dr. Biró-féle **TOKAJI CHINA-VASBOR**. Rendkívül kellemes ízű, erősít, tisztítja a vért. 1 üveg ára 2 kor. 40 fillér.

„ARANYHARMAT.”

A legdivatosabb hajszínt, a szép aranszőke hajat lehet használata által megszerezni. E szer teljesen ártalmatlan úgy a hajra, mint az általános egészségre. Nem fest! Nem piszkít! Egy üveg ára 3 K.

Mindezekből főraktár: WOLF gyógyszerháza Kolozsvár. Székelyudvarhelyen kapható: NAGYSOLYMOSI KONCZ ÁRMIN „Oroszlán” gyógyszerháza és SOLYMOSSY-féle gyógyszerháza.

Az Agrár takarékpénztár r. t.

Marosvásárhelyt
 székelyudvarhelyi. székelykereszturi
 parajdi fiókjainak

elfogadják ezidőszert takarékbetéteket

5 százalékos kamatozás mellett

a 10 százalékos tőkekamat adót az intézet sajátjából fizeti. A kamatokat a betét napjától a kivét napjáig számítja.

Székelyudvarhely, 1907. november 20-án.

Az igazgatóság.

Kész cipők legnagyobb raktára

ORBÁN, NAGY ÉS TAMÁS CIPÉSZÜZLETÉBEN SZÉKELYUDVARHELYT

Kossuth-utca (Flórián-féle ház)

a legnagyobb választékban, általánosan elismert legjobb és legcinosabb kivitelben kaphatók mindenféle kész cipők arak, hölgyek és gyermekek részére. Ugyszintén elvállalnak minden e szakmába vágó, legkényesebb igényeket is kielégítő megrendeléseket, javításokat teljesen versenyképes árak mellett. Vidéki megrendelések találó használt cipő beküldése után legpontosabban és gyorsan, utánvétel mellett eszközöltetnek. Nem alkalmas árak készsége visszavételnek és kicseréltetnek. Készítményeinkért cégünk országosan jó hírneve kezkesedik. Szives pártfogást kér és az eddigi bizalomért hálás köszönettel marad

Orbán, Nagy és Tamás cipészüzlete Székelyudvarhelyt.

Mindig friss fűszerárak

Karácsonyi és újévi vásár.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szives tudomására hozni, hogy igen szép raktárt rendeztem be, karácsonyi és újévi ajándék tárgyakban.

Gyerekjáték és felnőttek részére való kina ezüst és más ajándék tárgyakban. Karácsonyfa díszek és cukorkákban, melyeket mélyen leszállított áron árúsítok el. Továbbá valódi finom angol jamaika, brazilliai és magyar rumokban, tea sítémények, likőr különlegességek és teák.

Ugyszintén ajánlom finom minőségű hengeralmi liszteimet és egész friss fűszeráruimat, melyek az ünnepre való tekintettel mind frissen lettek beszerelve.

Kérve szives pártfogásukat maradok

teljes tisztelettel

SZENTPÉTERY GERGELY.

Ablaküvegezés